

Het veelbewogen leven van Eduard Veterman, de man die teveel wist

‘Romancier en dramaturg, 9-11-1901 – 28-6-1946’ staat er op de steen boven zijn graf op de begraafplaats Den en Rust in Bilthoven. Eduard Veterman, wie kent nog zijn naam en werk? Maar toen hij overleed, een jaar na de oorlog die hij als joods verzetsman had weten te overleven, was hij een bekend schrijver. Hij schreef alleen al 15 romans en 30 toneelstukken. En daarbij, zijn dood riep vragen op. Was de aanrijding met een militaire 2 tonner een noodlottig verkeersongeval of een weloverwogen liquidatie?

Elias ‘Eduard’ Veterman wordt geboren in Den Haag in een arm joods gezin. Hij slaagt erin een opleiding te volgen aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag en wordt de rechterhand van Cor van der Lugt Melsert, destijds een grote naam in de toneelwereld. Pogingen om zelf een toneelgezelschap op te zetten mislukken. Wel worden zijn stukken opgevoerd. Ook in zijn persoonlijk leven gedraagt hij zich als een toneelspeler: hij kleedt en beweegt zich als een dandy. Na een financieel debacle vlucht hij naar Menton aan de Franse Riviera. Daar trouwt hij met Katy van Witsen. Ze krijgen een dochter, Etty.

Kort voor de oorlog keert hij terug naar Nederland: eerst naar Blaricum, dan naar Amsterdam waar hij directeur wordt van de Hollandse Schouwburg, de toekomstige verzamelplaats van te deporteren joden. Hij duikt onder op de Keizersgracht nr. 763. Daar leeft hij onder de naam prof. Dr. Eduard Jacques Necker, hoogleraar in de kunstgeschie-

Echtpaar Veterman verongelukt

Het blijkt dat de slachtoffers van de autobotsing te Laren, waarvan wij in ons blad van Zaterdag melding maakten, waren de bekende tooneelschrijver, tevens letterkundige en regisseur Eduard Veterman met mevrouw Veterman. De heer Veterman is in den nacht van Vrijdag op Zaterdag in het St. Jans ziekenhuis te Laren, waarheen hij was overgebracht, aan zijn zware verwondingen overleden. Mevrouw Veterman-van Witsen was, naar wij meldden, op slag gedood.

De begrafenis zal plaats hebben Dinsdagmiddag 2 Juli a.s. om 2 uur op de begraafplaats „Den en Rust” te Bilthoven. De stoffelijke overschotten van het echtpaar zullen in den Stadsschouwburg te Amsterdam worden opgebaard.

Utrechts Nieuwsblad 1 juli 1946.

denis en nazaat van baron Necker, minister van financiën onder Lodewijk XVI. En hij ontwikkelt zich tot een meester-vervalser van persoonsbewijzen. In totaal heeft hij er zo'n 2000 gemaakt. Ook voor zichzelf, en zo goed dat de Duitsers er nooit achter gekomen zijn dat hij een jood was.

Hij wordt opgepakt, belandt in het Oranjestad hotel, de strafgevangenis in Scheveningen, wordt ter dood veroordeeld en naar

Lüttringhausen gedeporteerd, waar hij ook de Bilthovense huisarts en verzetsstrijder Brouwer ontmoet zal hebben. Hij heeft geluk, in april '45 bevrijden de Amerikanen de gevangenen in het kamp.

Na de oorlog beschrijft hij zijn ervaringen. Zijn toneelstuk 'Oranje Hotel' wordt in 6 maanden 150 keer opgevoerd. Het wordt een groot succes. Hij leert prins Bernhard kennen. Deze geeft hem persoonlijk de opdracht om een boek te schrijven over de Binnenlandse Strijdkrachten, de BS. Maar dan gaat het fout.

Veterman vertelt rond dat hij een boekje open zal doen. 'Ik ga die hele rotret in Londen, die feestvierende aristocratie, die dronken adel daar aanpakken.' En: 'Dat in Londen, dat waren whiskey-drinkende nietsnutten.' De prins trekt zijn opdracht haastig in. Maar Veterman is niet meer te stuiten. Hij besluit zijn boek toch te schrijven. 'Balans der misère' zal het heten.* Op de avond van 28 juni 1946 wordt zijn auto geschept door een 2 tonner van de Aan- en afvoertroepen.

Zijn zwangere vrouw is direct dood. Eduard Veterman overlijdt diezelfde nacht in het ziekenhuis van Laren.

Een ongeluk? Natuurlijk zijn er geruchten en rijst er twijfel. Veterman is niet de enige kritische verzetsman die een ongeluk krijgt in deze instabiele eerste jaren na de bevrijding. In 1945 bijvoorbeeld kreeg een kritisch lid van de Grote Adviescommissie der Illegaliteit, pater Bleys, een auto-ongeluk. Zijn

auto verloor een voorwiel en sloeg over de kop. Beider auto's werden onderhouden in dezelfde garage door voorlopig vrijgelaten NSB'ers, die desgevraagd vertelden dat het veroorzaken van een dergelijk ongeluk een koud kunstje was.

Een serieus onderzoek naar de oorzaak van de dood van Veterman is nooit gedaan. Van het manuscript van zijn boek is nooit meer een spoor gevonden. De lichamen van Eduard en Katy Veterman worden opgebaard in de aula van de Stadsschouwburg van Amsterdam, daarna begraven in Bilthoven.

Zo eindigde het veelbewogen leven van Eduard Veterman.

Het is 28 juni 2016. De dag van zijn overlijden, zeventig jaar geleden. Ik bezoek zijn graf op Den en Rust, 2-P-33. Een klein steentje heb ik meegenomen om op zijn graf te leggen, een joods gebruik. Zijn graf ligt er onverzorgd en vergeten bij. Na zeventig jaar herinnert alleen nog de grafsteen aan zijn bestaan.

*Zijn boek 'Keizersgracht 763' biedt er al een voorproefje van.

Grafsteen Eduard Veterman en Katy Veterman-van Witsen..

Bronnen

Mats Beek. Eduard Veterman. In: Schrijversinformatie.nl 2016 (zie: Wikipedia)
Pim de Bie. Veterman, Eduard. In: Letteren. 2009, st. Dodenakkers.nl (zie: Wikipedia)
Dick van den Heuvel. Veterman. De feiten. 2003 (zie: Wikipedia)
Eduard Necker Veterman. Keizersgracht 763. Amsterdam 2^e druk 1946
Wikipedia

Auteur:

Bernard Schut. Redacteur van de Biltse Grift en schrijver van 'Bilthoven en De Bilt tijdens de Tweede Wereldoorlog (2015).